

Яку дитину вважати соціально компетентною?

Поняття компетентності можна продуктивно використовувати, застосовуючи його щодо життя як цілісності, всієї життєдіяльності дитини. В такому контексті варто вживати поняття «життєва компетентність» як своєрідну інтегративну характеристику дошкільника.

Життєво компетентна дитина в різних сферах і видах життєдіяльності, в різних умовах життя здатна діяти адекватно, конструктивно, продуктивно.

Життєво компетентна дитина уміє отримувати потрібну їй інформацію, адекватно реагує на життєві події, здатна застосовувати здобуті раніше знання у нових умовах. У неї багатий для її віку особистий досвід, вона свідомо та відповідально ставиться до виконання різноманітних життєвих ролей.

Одиницею, яка засвідчує сформованість компетентності, є «компетентна поведінка» дошкільника – система його дій та вчинків, здійснюваних заради досягнення певної мети, доцільних та успішних.

Компетентність – інтегративна характеристика особистості дошкільника, основними показниками якої є:

Здатність орієнтуватися у нових умовах життя (виділяти основне і другорядне, безпечне й небезпечне);

Пристосовуватися (освоюватися у незнайомому, набувати нових знань);

Впливати (реалізовувати свій потенціал, свої здібності).

Компетентний дошкільник вдало застосовує набутий досвід у нових умовах життя; адекватно оцінює різні життєві ситуації та реагує на них; поводить себе помірковано та розсудливо; характеризується творчою активністю.

Компетентною особистістю слід вважати дитину, яка:

- Вміє орієнтуватися в життєвих ситуаціях;

- Спроможна правильно оцінити події, явища, вчинки;

- Здатна вибрати доцільні способи дій і вчинків;

- Може самостійно розв'язувати нескладні проблеми. Виходячи з власного досвіду.

Соціальна компетентність – є складовою життєвої компетентності дошкільника і характеризує його спроможність налагоджувати продуктивну взаємодію з іншими людьми, працювати в команді, запобігати конфліктам, приймати самостійні рішення, відповідати за їхні наслідки для оточення.

Поняття «соціальна компетентність» відрізняється від таких понять, як «соціальний досвід» та «обізнаність», воно означає цілеспрямованість на досягнення життєвого успіху, свідоме накопичення знань та соціального досвіду. Отже, поняття «соціальна компетентність» певною мірою можна вживати у сенсі мудрості, досконалості; тобто єдністю розуму, інтуїції та спостережливості дитини.

Соціальну компетентність дошкільника можна вважати сформованою, якщо він:

- Володіє елементарними знаннями про соціальні явища, події, людей, взаємини, способи їх налагодження;

- Цінує, визначає значущість для себе всього, що пов'язано із соціальним життям, цікавиться ним;
- Називає словами, вербалізує основні назви, пов'язані із соціальним життям;
- Передає свої враження, пов'язані з соціальними подіями та взаєминами людей, художніми образами (малює, ліпить, співає);
- Пов'язує соціальну активність людей і свою власну з виконанням соціально схвалюваних стандартів;
- Реалізує свої знання та інтереси у соціально зрілих формах поведінки;
- Проявляє у поведінці конструктивну творчість;
- Збалансовує особисті та соціальні інтереси.

Важливою складовою соціальної компетентності старшого дошкільника є розвиток його самосвідомості. У міру своїх можливостей дитина вже починає усвідомлювати себе часткою людської спільноти, відчувати свій зв'язок з суспільством.

Дитина 5-6 років має елементарні знання про життя (його закони, правила, норми), саму себе (свої можливості, чесноти й вади, уподобання, статево-вікові відмінності), сферу людських стосунків. Зрозуміло, що життєвий досвід малюка, ще досить обмежений, перелік його умінь та життєвих досягнень обмежений. Проте саме в дошкільному віці закладаються основи життєвої компетентності взагалі.

Виокремлюють 4 групи властивостей особистості, які визначають неповторність її соціально-психологічного світосприйняття:

Перша група – властивості, які забезпечують розвиток і використання соціальних здібностей дитини (соціальна перцепція, уява, інтелект, емпатія).

Друга група – властивості, що формуються в процесі взаємодії членів групи в результаті соціального впливу (конформність, довіра, почуття солідарності).

Третя група – властивості пов'язані з соціальною поведінкою, позицією особистості (соціальна активність, відповідальність, готовність допомогти).

Четверта група – властивості, пов'язані із загально – психологічними та соціально-психологічними особливостями (гнучкість мислення).

Типи сформованої соціальної компетентності:

Гармонійний тип – прояви поведінки і діяльності цих дошкільників збалансовані, узгоджені. Чуйні, ініціюють підтримку партнера, швидко орієнтуються у нових умовах.

Гіперсоціальний тип – соціальна активність розвинена більше за власну індивідуальність. Переважає прагнення зробити «як слід, як вимагають», турботливі, опікуються інтересами інших.

Демонстративний тип – активність таких дітей егоїстична, вони – індивідуалісти за своїм вибором, самовпевнені, наполегливі, командують, ніколи не підкорюють, нетовариські.

Деструктивний тип – неслухняні, агресивні, заздрісні, недобррозичливі, порушують дисципліну, не виконують моральні обов'язки.

Як свідчать дані, лише п'ята частина старших дошкільників належить до гармонійного типу. Саме цю категорію дітей можна кваліфікувати як власне соціально компетентну. Представники трьох інших типів, які становлять 80% від усієї групи, характеризуються недостатньою зрілістю, а отже, й недостатньою компетентністю.